

О. Ю. Кудріна,  
к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу Інституту економіки та бізнесу,  
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"

## ІННОВАЦІЇ — ЯК РУШІЙНИЙ РЕСУРС ВІДНОВЛЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОСТРАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ\*

О. У. Kudrina,  
PhD in economics, associate professor of marketing, Luhansk Taras Shevchenko National University Institute of Economics and Business,  
Department of marketing

### INNOVATIONS — AS A MOTIVE RESOURE OF RENEWAL OF INDUSTRIAL OF POST-SOVIET UKRAINE

**Узагальнення існуючих й вироблення якісно нових принципів і методів системного управління ресурсами, формування стратегії й тактики розкриття потенціалу промислових підприємств України.**

**Generalization of existing and development quality of new principles and methods of system management by resources, forming of strategy and tactics of opening of potential of industrial enterprises of Ukraine.**

*Ключові слова: промисловість, ресурси, промисловий потенціал, інновації.*  
*Keywords: industry, resources, industrial potential, innovations.*

#### ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Відродження економічної потужності України напряду залежить від стабільності розвитку базових галузей промисловості національної економіки, зокрема від відновлення ефективної роботи первинних ланок економіки — промислових підприємств.

Забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств, у свою чергу, залежить від стратегії використання й формування їх ресурсного потенціалу.

Сучасний стан переважно більшості українських підприємств не відповідає їхньому природному та інтелектуальному потенціалу. Конкуренцездатність продукції українських промислових підприємств є значно нижчою, ніж рівень світових стандартів, за якими виробляється й поставляється на товарний ринок продукція підприємств розвинутих капіталістичних держав. Соціально-політичні і економічні перетворення, що відбуваються останніми роками в країні, значно ускладнили результативність ділових відносин як між українськими, так і між українськими й закордонними промисловими підприємствами. В таких непростих умовах господарювання економічний підйом промисловості неможливий без реформатування стратегії використання ресурсного потенціалу підприємств, причому не в останню чергу за рахунок інтенсифікації, пошуку внутрішніх ресурсів для запуску виробничих циклів підприємств.

#### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Вагомий внесок у розроблення проблем стратегічного управління економічними ресурсами внесли такі закордонні науковці як І. Ансофф, Ж. Дебре, Э. Денісон, П. Друкер, Дж. К. Гелбрейт, Ф. Котлер, Р. Коуз, Ж. Ламабен, А. Мескон, Г. Мінцберг, В. Парето, П. Ромер, Г. Стейнер, Й. Шумпетер.

Питанням аналізу виробничого та ресурсного потенціалу промислових підприємств присвячені також й чисельні роботи вітчизняних фахівців, серед яких: С. Волощук [1], О. Вишневська [2], В. Головатюк [3], О. Кирилов [4], О. Коваленко [5], Г. Підлісецький [6], С. Сердак [7], І. Заблодська [8], А. Ігнатовський, Р. Колосова, Е. Фігурнов, С. Хейнман, Д. Черніков, В. Шиян, С. Шкарабан.

#### ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета наукової публікації: узагальнення існуючих й вироблення якісно нових принципів і методів системного управління ресурсами, формування стратегії й тактики розкриття потенціалу промислових підприємств України.

#### ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Досліджуючи економічний потенціал промислових підприємств як можливість сукупності їхніх ресурсів забезпечувати досягнення намічених результатів діяльності, варто розглядати кожну складову економічного потенціалу в системі. Лише перебуваючи в єдиній системі компоненти економічного потенціалу підприємств дозволяють одержати інтегрований ефект, якого не можна одержати в умовах, якщо ці компоненти функціонують відокремлено. Економічний потенціал промислових підприємств обумовлений не стільки кількістю наявних у розпорядженні ресурсів, проте їхньою якістю, структурою, ступенем збалансованості тощо.

Оцінка економічного потенціалу необхідна для забезпечення повного й раціонального використання розгляданого потенціалу. Тому система показників, за якими економічний потенціал промислових підприємств оцінюється, повинна включати, на-

\* Стаття подана для участі у Міжнародній науково-практичній конференції "Бізнес та інновації у сучасному світі" (м. Луганськ, 1—2 квітня 2013 року)

самперед, показники, котрі характеризують кількість, якість, склад, стан ресурсів, показники ефективності використання ресурсів (до речі структурними компонентами ресурсного потенціалу підприємств є: природно-ресурсний, виробничо-майновий, фінансовий, трудовий й інноваційний потенціали).

Заради справедливості можна відмітити, що промисловий потенціал вітчизняних підприємств за останні двадцять років завнав значних втрат, а продукція українських підприємств — стала ще менш конкурентоспроможною. Ці негаразди викликані як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, зокрема недостатніми обсягами інвестицій й слабкими інноваціями у промисловості.

Водночас, низький приплив інвестицій в промисловість спричинений несприятливим інвестиційним кліматом через нестабільність економічної й політичної ситуації в країні, складну та достатньо запутану систему оподаткування, низький рівень довіри між бізнесом, владою і населенням, недостатньо розвинуту транспортну інфраструктуру, з-за інших чинників.

І науковці, і практики майже в один голос наголошують на необхідності втілення потужних інновацій в економіку, вказують на інновації як на рушійний фактор економічного зростання в Україні. Зазначають, що в умовах кризи на перші ролі має вийти інноваційна діяльність, оскільки подолання будь-якої кризи неможливе без успішних управлінських інновацій — запоруки формування нових виробничих, транспортної, соціальної інфраструктури. Саме інновації спроможні якомога продуктивніше розкрити потенціал економіки.

Підвалини промислового потенціалу України здебільшого були закладені у радянські часи. Тому в умовах переходу від планово-адміністративної до ринкової економіки значні його частини (мається на увазі пострадянського промислового потенціалу) виявилися незадіяними через невідповідність реаліям сьогодення. У сучасному світі будь-який розвиток, що зорієнтований на дешеві природні ресурси, на імпорт технологій та товарів, на енергоємні промислові проекти приречений на провал.

Вирішити проблему оновлення вітчизняної промисловості неможливо без активної підтримки інноваційної сфери діяльності із боку держави. Однак забезпечити масштабну підтримку процесам оновлення технологічної бази підприємств через обмежений ресурсний потенціал та системні кризові всепоглинаючі в економіці явища неможливо. Вихід із ситуації, що склалася, криється у проведенні цілеспрямованої державної промислової політики. Технічні, фінансові, людські, організаційні ресурси, набуті та збережені протягом останніх років (доки їх не втрачено під тиском безцільної економічної політики та цілеспрямованих дій зовнішніх конкурентів) необхідно спрямувати на відродження та широкомасштабну структурну перебудову вітчизняного промислового потенціалу. Стратегічним завданням такої перебудови є забезпечення системної модернізації промислового виробництва, його відповідності сучасним вимогам науково-технологічного прогресу та постіндустріального розвитку:

— по-перше, необхідно розширити сферу застосування ресурсо-, енерго- та еколого-ефективних технологій. Зважаючи на перспективи зростання вартості енергетичних ресурсів та на низький рівень самозабезпеченості ними української економіки, ресурсо- і енергозбереження мають стати провідними складовими політики підвищення економічної незалежності національної економіки, підвищення конкурентоспроможності українських виробників;

— по-друге, необхідно переорієнтувати промисловість із зовнішніх на внутрішні ринки збуту та максимально усунути імпортозаміщення. В умовах постійного посилення конкурентного тиску навряд чи можна розраховувати на значне зростання експорту продукції українських виробників. Це обумовлює необхідність переорієнтації промисловості на забезпечення, насамперед, внутрішнього ринку, орієнтованого на споживчий ринок (продовольство, одяг, взуття, меблі, предмети побуту, автомобілі тощо) і на забезпечення внутрішнього споживання продукції виробничого призначення (сировина та комплектуючі для виробництва готової продукції) та інвестиційної продукції (виробниче обладнання);

— по-третє, забезпечення конкурентоспроможності промисловості не може бути досягнуто без модернізації економіки.

Забезпечення конкурентоспроможності промисловості можливе, в тому числі, за рахунок виконання двоєдиного завдання: 1) переорієнтації фінансових ресурсів з поточного споживання в інвестування та спрямування інвестиційної діяльності на становлення ефективної національної економіки; 2) інноваційного спрямування інвестицій, активізації нововведень як пріоритетної складової стратегії соціально-економічного розвитку держави.

Зазначені завдання можуть бути виконані лише за умови істотного посилення ролі держави, її масштабного впливу на економічні процеси, що відбуваються у країні, за умови вдосконалення управлінських процесів в державному регулюванні економікою, за умови якнайповнішого використання потенціалу державного сектору економіки.

Загальносвітова тенденція подорожчання енергоресурсів робить енергозалежність української економіки загрозливим для перспектив економічного розвитку явищем. В даному сенсі йдеться про вичерпання потенціалу чинників, які забезпечили конкурентоспроможність України в енергоємних галузях (металургії, хімії, нафтопереробці і т. ін.) в період існування СРСР, і котрі в умовах міжнародної промислової спеціалізації виявили непридатність української економіки ефективно витримувати ударні хвилі світової фінансової кризи. Україні, як на наш погляд, не вдасться досягти стабільного розвитку та енергетичної незалежності, доки: а) в галузевій структурі промисловості понад п'ятдесят відсотків промисловості належатиме енергоємним, переважно сировинним галузям промисловості; б) в галузях промисловості та в побуті пануватимуть застарілі енерговитратні обладнання та технології; в) у державній економічній політиці та суспільній свідомості не встановиться розуміння необхідності змін, спрямованих на становлення сучасної, інноваційного толку економіки.

## ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

1. Сучасна промислова політика України повинна бути зорієнтована на збереження конкурентоспроможних нині галузей промисловості та на всебічну підтримку, образно кажучи, "галузей-локомотивів", що мають змінити спеціалізацію України у межах світової економіки.

2. Експортно-орієнтовані галузі сировинної спрямованості залишатимуться найближчим часом основними джерелами валютних надходжень та провідними платниками податків. Завданням держави має стати стимулювання їхньої широкомасштабної технологічної модернізації з максимальним використанням потенціалу вітчизняних машинобудівних підприємств та науково-технічних установ у напрямку підвищення енергоефективності виробництв та продуктивності праці.

3. Галузі, орієнтовані на кінцевого споживача (харчова промисловість та переробка сільськогосподарської продукції, окремі підгалузі машинобудування, легка промисловість), мають суттєвий потенціал розвитку та повинні зростати як через подальше пошкваллення внутрішнього споживчого попиту, так і завдяки освоєнню зовнішніх ринків відповідної продукції, насамперед, на пострадянському просторі і на теренах Європейського Союзу.

4. Більшість підгалузей машинобудування (авіа-, судно-, автомобілебудування, верстатобудування, важке машинобудування, галузі оборонно-промислового комплексу) є перспективними галузями, котрі можуть, так би мовити, "витягнути" національну економіку з застою.

Їхній потужний науково-технічний та технологічний потенціал має бути реалізований завдяки зміцненню внутрішнього інвестиційного попиту, розвитку міжнародної виробничої кооперації, оволодінню новими ринками збуту продукції. Саме

вони мають стати базисом інтеграції вітчизняної промисловості в систему міжнародного поділу праці. Їм також відводиться ключова роль у забезпеченні технологічної модернізації базових галузей промисловості.

5. Галузі сучасних технологій (насамперед, електроніка, радіотехніка, приладобудування), що майже припинили своє існування в Україні, мають створюватися майже з нуля із залученням ресурсів компаній-світових лідерів високих технологій, створенням преференційних умов для інноваційного розвитку.

6. Паливно-енергетичний комплекс за нинішніх умов має стати предметом особливої уваги державної промислової політики. Відновлення державного впливу в галузях паливно-енергетичного комплексу, приміром, в нафтопереробці, та посилення присутності держави в електроенергетиці, газовидобуванні, вугільній галузі є стратегічним напрямом регуляторного впливу держави на економіку.

7. Метою державної політики має стати безперервність енергозабезпечення економіки та коригування енергетичного балансу країни на користь енергоносіїв власного видобутку (вугілля, метану, біопалива).

Література:

1. Волощук С. Оцінка ресурсного потенціалу у розвитку підприємництва // Економіка АПК. — 2000. — № 12. — С. 47—52.
2. Вишневецька О.М. Ресурсний потенціал підприємництва / О.М. Вишневецька // Економіка АПК. — 2008. — № 12. — С. 32—37.
3. Головатюк В.М. Вимірювання інноваційного потенціалу в контексті формування стратегії розвитку підприємства / В.М. Головатюк, В.П. Соловійов // Механізм регулювання економіки. — 2009. — № 1. — С. 102—111.
4. Кирилов О.Д. Формування ефективної стратегії розвитку підприємства в умовах інвестиційної уразливості / О.Д. Кирилов // Академічний простір. — 2008. — № 12. — С. 244—250.
5. Коваленко О.В. Ефективність використання ресурсного потенціалу підприємств // Вісник аграрної науки. — 2008. — № 7. — С. 70—72.
6. Підлісецький Г.М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств / Г.М. Підлісецький // Економіка АПК. — 2008. — № 5. — С. 65—66.
7. Сердак С.Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання / С.Е. Сердак // Академічний огляд. — 2008. — № 2. — С. 83—88.
8. Экономика региона: структура, состояние, перспективы [Текст]: монография / И.В. Заблодская [и др.]; НАН Украины, Ин-т экон.-правовых исслед., Луган. фил. — Луганск: Ноулидж, 2010. — 247 с. — Библиогр.: с. 243—247.

УДК 338.26

А. Г. Літч,  
проф., д. е. н., декан економічного факультету,  
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк  
Н. О. Грциук,  
аспірант, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

## ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЯ\*

L. G. Litych,  
prof., Ph.D, Dean of the Faculty of Economics, Eastern National University of Lesya Ukrainian, Lutsk  
N. A. Grtsuk,  
post-graduate student Eastern National University of Lesya Ukrainian, Lutsk

### APPROACHES TO THE DEFINITION STRATEGY

**В статті розглядається еволюція поняття "стратегія підприємства" з точки зору десяти шкіл, узагальнено, виділено позитивні та негативні сторони кожної з них та подане власне визначення.**

**This article is about the evolution of the "enterprise strategy" concept from ten schools point of view, in general, the positive and negative aspects of each of them are highlighted and the own definition is presented.**

Ключові слова: стратегія, підприємство, школи стратегій, розвиток підприємництва.  
Key words: strategy, business, school strategies, business development.

### ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У процесі розвитку ринкової економіки в Україні перед вітчизняними підприємствами постає проблема вибору пріоритетних напрямків діяльності та найефективніших шляхів досягнення кінцевих цілей підприємства. Підприємства, які змогли вирішити завдання виживання у конкурентному середовищі, одержали можливість та одночасно постали перед потребою формування стратегії подальшого розвитку.

\* Стаття подана для участі у Міжнародній науково-практичній конференції "Бізнес та інновації у сучасному світі" (м. Луганськ, 1—2 квітня 2013 року)